

Magazine JAZZ, juli 2007

Rita Reys op eenzame hoogte

“Een krenge kan nooit zó mooi zingen”

Rita Reys is met haar 82 jaar niet klein te krijgen. Begin april verscheen haar eerste live dvd opgenomen op 19 januari in een bomvol Carré. Tijdens dit concert ontving ze als eerste Nederlandse jazzmusicus een Edison voor haar gehele oeuvre. Een uitzonderlijke prestatie. 'Haar mannen' spreken vol lof over haar, want Rita is echt one of the guys. "Rita staat nog altijd op eenzame hoogte."

Tekst: Angelique van Os

"Ze is soms een parodie op zichzelf, met haar hupserige gebaartjes en sterallures. Ze heeft het zelfs tot typetje geschopt (...) in het programma *Koefnoen*. Maar door haar meewarig te bekijken wordt een ding vergeten: Rita Reys is de beste jazzzangeres die Nederland ooit gekend heeft." Dit schreef jazzcriticus Koen Schouten in de Volkskrant op 2 december 2004 in een portret over de 'First European Lady of Jazz', die destijds in de belangstelling stond samen met co-schrijver Bert Vuijstje, vanwege haar biografie *Lady Jazz*.

Haar naaste collega's drukken haar uitstekende zangkwaliteiten op het hart; er is er maar één zoals Rita. Talenten van nu, zoals Peter Beets en Joost Patocka, vinden het te gek om met haar het podium te delen. Pianist Beets speelt alweer zes jaar met Reys en is door haar een goede begeleider geworden. "Ik kan ons eerste optreden nog prima herinneren. Ik was niet helemaal goed voorbereid, waardoor ze niet zo enthousiast was. Ik weet nog dat ze zei: "Wat zit je toch te kloten", want als ze ergens een hekel aan heeft zijn het wisselende tempo's", vertelt Beets. Het was Reys' toenmalige manager, Sasja Esdonk en Beets' bas spelende broer Marius, die de zangeres ervan overtuigde de pianist een tweede kans te geven. Reys ging overstag en viel uiteindelijk als een blok voor Beets' pianospel. Achteraf moet de pianist er om lachen: "Ik begrijp nu waarom er tijdens mijn conservatoriumperiode nooit een zangeres met me wilde spelen. Ik kon voor geen meter begeleiden, althans dat dacht ik toen. Ik kreeg al wat meer zelfvertrouwen doordat ik toevallig met Shirly Horn speelde op een after party in het Bel Air Hotel tijdens een editie van het North Sea. Ik zat al achter de piano toen Horn ineens in de kamer verscheen. Iedereen werd stil. Ze begon te zingen, waardoor ik haar heel geconcentreerd moest volgen. Na afloop gaf ze me een kus op mijn voorhoofd en dacht ik, misschien kan ik wél begeleiden." Beets realiseerde zich dit ook toen hij met Reys speelde; ze eiste dat hij naar haar luisterde. Hij moest haar volgen, want Reys zingt nooit iets twee keer hetzelfde. "Die afwisselende, bijna perfecte timing heeft me veel geleerd. Ik weet nu wat ze wil en daarbij moet ik altijd drie stappen vooruit denken. Ze laat ons helemaal vrij, maar als ik mijn 'huiswerk' niet goed gedaan heb, dan krijg ik de wind van voren."

Ook drummer Joost Patocka, die nu zo'n vier jaar bij Reys speelt, is zeer enthousiast over de vocaliste. Patocka: "Rita loopt altijd naar de ritmesectie en

fixeert zich daar helemaal op. Dat had ik nog niet eerder meegemaakt met vocalisten. Ze is altijd op zoek naar de groove. Hoe beter wij spelen, hoe beter zij zingt. Tijdens het spelen heb ik veel van haar geleerd; met tempi jagen is uit den boze." Patocka is zich bewust van Reys' uitgesproken mening. Toch heeft hij daar waardering voor. "Het is een hele geëmancipeerde vrouw die precies weet wat ze wilt. Ik denk dat mensen daar van schrikken, omdat ze zegt wat ze denkt. Rita is absoluut geen diva onder muzikanten. Ik merk niet dat ik met een beroemdheid speel en ze is zo zorgelijk. Ik mag niet te laat naar bed en als mijn pak er niet uit ziet dan hoor ik dat direct, haha."

Naast de jonge honden in haar band, waar ook gitarist Martijn van Ittersson onderdeel van is, spelen ook twee 'oudjes' mee: saxofonist Ferdinand Povel en bassist en zwager Ruud Jacobs. Laatstgenoemde speelt al vijftig jaar met Reys en kent haar als geen ander. Ze hebben een hele geschiedenis samen. Reys speelde vanaf 1958 met het Pim Jacobs trio, met Ruud Jacobs en Wim Overgaauw. Haar eerste man, drummer Wessel Ilcken, bracht de vocaliste in contact met jazz. Ze trouwden in november 1945 en woonden boven de Amsterdamse jazzclub Sheherezade. Daar traden ze op onder de naam Rita Reys & het Wessel Ilcken Sextet. Eind jaren '40 tourde ze met Ilcken door Europa. In 1956 volgde in New York de unieke plaatopname *The cool voice of Rita Reys* met Art Blakey & The Jazzmessengers. Reys was daar op uitnodiging van producer George Avakian, die haar had horen zingen in de Sheherezade. Ze zong met grootheden als Horace Silver, Hank Mobley, Donald Bird, Clark Terry, Oscar Pettiford en Zoot Sims en trad ook op in de beroemde Village Vanguard, met ondermeer jazzorganist Jimmy Smith. Zes dagen na haar thuiskomst overleed haar man aan een hersenbloeding nadat hij Nederlands kampioen waterskieu was geworden. Reys, kapot van dit verlies, stortte zich volledig op haar werk. Er moest wel brood op de plank komen omdat ze inmiddels ook moeder van dochter Leila was geworden. In deze periode speelde ze met het Pim Jacobs trio, die ze via Ilcken kende. Pim en Rita bleken een gouden duo en dat gold ook in de liefde. Pim was stapelgek op haar en in 1960 trouwden ze. Reys speelde met haar trio over de hele wereld. Voor Ruud Jacobs is een van de absolute hoogtepunten hun winst van het jazzfestival van Juan Les Prins in Frankrijk, waarbij Reys werd uitgeroepen tot Europe's first lady of jazz. "Het was zo bijzonder. Grootheden als Miles Davis stonden achter het podium naar ons te luisteren toen Rita die prijs kreeg. Het sloeg in als een bom en Rita staat nog altijd op eenzame hoogte bovenaan."